تقرير صلاحية بحث دكتوراه للمناقشة

اسم الباحث: مانا بايف بغداد.
عنوان البحث:(مكانة علي بن محمد الاسبيجابي، وأهميته الفقهية التاريخية في أسيا الوسطى).
يتكون البحث: من مقدمة وثلاثة فصول وخاتمة.
المقدمة: تتحدث عن
١-موضوع البحث وأهميته.
٢-العلماء الذين كتبوا عن الاسبيجابي، والمراجع التي ذكرته.
٣-أهداف الدراسة، ومنهجها، وما سيضيفه البحث.
٤-محتويات البحث.

-الفصل الأول:

نشأة الاسبيجابي، وخصائص التطور الديني في القرن الحادي عشر والثاني عشر في مدن فازاقستان الجانوبية.
ويتضمن هذا الفصل عدة مباحث:
١-الحالة الدينية في مدينة اسبيجاب.
٢-علماء اسبيجاب.
٣-الاسبيجابي وحياته العلمية.

-الفصل الثاني:

كتاب شرح مختصر الطحاوي للاسبيجابي في الفقه الإسلامي وبيان منهجه.
ويتضمن عدة مباحث:
١-مكانة شرح مختصر الطحاوي في العالم الإسلامي.
٢-منهج كتاب شرح مختصر الطحاوي.
٣-الخصائص الأسلوبية للاسبيجابي في شرح مختصر الطحاوي.

الفصل الثالث:

مكونات السياسة الدينية عند الكراخانيين ومراحل تطورها في القرن ١١، ١٢، ١٣ الميلادي.
ويتضمن عدة مباحث:
١-مكونات أسس السياسة الدينية عند الكراخانيين في الفترة من ٩٩٩إلى١٠٨٩ .
٢-مظاهرتطور أسس السياسة الدينية عند الكراخانيين في الفترة من ١٠٨٩إلى١١٤١ .
٣-مظاهر اكتمال السياسة الدينية عند الكراخانيين في الفترة من ١١٤١إلى١٢١١.

الخاتمة

وذكر فيها أهم ما توصل إليه البحث من نتائج ومنها:

١ –التعريف بعلي بن محمد الاسبيجابي لأهل قازاقستان كواحد من أهم العلماء الذين أنجبتهم قازاقستان.

٢ – تبين من خلال تحقيق مخطوطة شرح مختصر الطحاوى للاسبيجابي، أن محمد بن علي الاسبيجابي هو من ألف شرح مختصر الطحاوى وذلك بعد أن نسب البعض هذا الشرح لغيره ممن اشتهروا باسم الاسبيجابي.

٣ – تحقيق الكتابات الموجودة علي بعض الأحجار التي كانت توضع علي القبور للتعريف بأصحابها بسمرقند؛ وقد تبين من خلال تلك الأحجار عدة أمور منها:

أ- بعض أسماء العلماء الذين عاشوا وماتوا في تلك البلاد.

ب-أن محمد بن علي الاسبيجابي ليس هو الوحيد الذي هاجر الى مدينة سمرقند ولكن هناك غيره من أهل اسبيجاب عاشوا و ماتوا في تلك البلاد.

ج- بيان أهمية شرح مختصر الطحاوى فقد كتبوا عنه وأشادوا به علي تلك الأحجار.

د – عناية الكراخنيين بالعلماء وتخصيص مقبرة لهم بسمرقند تسمى شكرديزا.

٤ –تعرفنا من خلال تحقيق شرح مختصر الطحاوى على بعض مظاهر الحياة الاجتماعية في القرن ١١ - ١٢ مثل تعاون أصحاب المهنة الواحدة في دفع الضريبة لمن لا يستطيع.

٥ – تبين من خلال البحث بعض معالم السياسة الدينية عند الكراخانيين؛ وبناء عليه قمت بتقسيم السياسة الدينية عند الكراخانيين الى ثلاث مراحل:

أ – المرحلة الأولى: بداية دولة الكراخانيين وعلاقتهم بالدول الأخرى.

ب – المرحلة الثانية: تدخل السلاجقة في سياسة الكراخانيين و تغلبهم عليهم، وقد حاول الكراخانيين مواجهة هذا التدخل باستخدام علماء من مدينة اسبيجاب لمواجهة علماء سمرقند الذين كانوا موالين للسلاجقة وكان من بين هؤلاء العلماء الذين جاءوا من مدينة اسبيجاب علي بن محمد الاسبيجابي؛ وعينه الكراخانيين مفتيا لسمرقند.

ج – المرحلة الثالثة: الكراخانيين في عهد الصينيين.

٦ – ظهر من خلال البحث خطاء العالم الأوربى بروكلمان في قوله أن كنية علي بن محمد الاسبيجابي هي (بهاء الدين) وفي الحقيقة كنيته هي (علاء الدين) وقد عرف بها في العديد من المؤلفات.

٧ – ثبت بالدليل من خلال البحث أن علي بن محمد الاسبيجابي من علماء قازاقستان الأربعة الذين أخذوا مرتبة المجتهد بين علماء الحنفية.

٨ – من خلال البحث في المخطوطات تبين مدى الانتشار الواسع الذي حققه كتاب الاسبيجابي.

٩- ثبت من خلال البحث أن علي بن محمد الاسبيجابي هو أول علماء الحنفية الذين كتبوا في الفقه المقارن في أسيا الوسطى.

١٠ – كيف يستفيد القازاق حديثا من السياسة الدينية لأجدادهم الكراخانيين.

١١ – ظهر من خلال البحث حاجة علماء اسبيجاب الي مزيد من العناية والاهتمام من قبل الباحثين و الدارسين للفقه الحنفي.

وبناء عليه فإن البحث صالح للمناقشة

مشرف البحث :أ.د. محمود علي أحمد

«Нұр-Мүбарак» Египет ислам мәдениеті университетінің докторантына дінтану мамандығы бойынша философия ғылымдарының докторы (PhD) ғылыми дәрежесін қорғауға бағытталған диссертацияның жарамдылығына берілген
ПІКІР

Диссертант есімі: Бағдат Манабаев

Диссертация тақырыбы: «Орталық Азия мұсылман құқығы тарихында Али ибн Мұхаммад әл-Исбиджабидің (қайтыс б. ж. 535/1141) орны мен маңыздылығы». Диссертация кіріспеден, үш тараудан және қорытындыдан құралған.

Диссертацияның кіріспесі: 1) диссертацияның тақырыбы және оның өзектілігі; 2) Али ибн Мұхаммад әл-Исбиджаб туралы жазған әлемдегі ғалымдар; 3) диссертацияның мақсаты және оның әдіснамасы; 4) диссертация мәтінінің мазмұны.

Бірінші тарау: XI-XII ғасырларда оңтүстік Қазақстан қалаларындағы діни жағдайдың эволюциялық ерекшеліктері: 1) Исбиджаб қаласындағы діни жағдай және ислам дінінің таралуы; 2) Исбиджабтағы ғұламалар ортасы; 3) Әл-Исбиджабидің өмірі мен шығармашылығы.

Екінші тарау: әл-Исбиджабидің ислам құқығы бойынша жазылған ескерткіш шығармасы «Шарх Мухтасар ат-Тахауи»: 1) Мұсылман әлемінде «Шарх Мухтасар ат Тахауи» еңбегінің болмысы; 2) Шығарманың құрылымдық ерекшеліктері; 3) «Мухтасар ат-Тахауи» еңбегіне әл-Исбиджабидің түсіндіру тәсілдері.

Үшінші тарау: Қараханилердің XI-XIII ғасырларда жүргізген діни саясаттарының қалыптасуы және даму процестері мен тәсілдері: 1) 999-1089 жылдар аралығындағы діни саясат негіздерінің қалыптасуы; 2) 1089-1141 жылдар аралығындағы діни саясат процестерінің дамыу көріністері; 3) 1141-1211 жылдар аралығындағы діни саясаттың тұтас қалыптасу үрдісі.

Диссертант дисертация жұмысының барысында келесідей тұжырымдамалар мен нәтижелерге қол жеткізген:

1- ʻАли ибн Мұхаммад әл-Исбиджабидің Қазақстан жерінен шыққан ғұламалардың бірі екенін анықтаған.

2- «Шарх Мухтасар ат-Тахауи» шығармасына қатысты шатасуларды бірізділікке түсіріп, артибуция жасаған. Қолжазба нұсқаларына сараптама жасай келе, «Шарх Мухтасар ат-Тахауи» шығармасы ʻАли ибн Мұхаммад әл-Исбиджабидің қаламына тиесілі екенін дәлелдеген.

3- Самарқан мазарынан анықталған жаңа құлпытас жазуларын тың дерек ретінде пайдаланып, оны ғылыми айналымға кіргізген. Құлпытастарынан келесідей жәйттар анықталған:

а) Самарқанға қоныс аударған және сонда қайтыс болғандардың ішінде ʻАли ибн Мұхаммад әл-Исбиджабидан да басқа қазақ жерінен барған ғұламалардың болғанын;
ә) Құлпытастарында Исбиджабидің еңбегіне қатысты жазуларды тапқан;
б)Карахандықтардың Қазақстандық ғұламаларға ерекше қарым-қатынас жасап, оларды «Чакар-Диза» мазарына қоюға септіктерін тигізген.

4- Әл-Исбиджабидің шығармасы «Шарх Мухтасар ат-Тахауи» мәтінін зерттей келе, XI-XII ғасырлардағы Исбиджаб және Самарқан сынды қалалардағы әлеуметтік өмір көрністерінің жаңа қырларын ашып көрсеткен. Автор Исбиджаб қаласы мен Самарқан қалаларында атқарылған мамандықтар мен олардың иелерінің қарым-қатынасына қатысты деректер келтірген.

5- Қарахан мемлекетінің екі жарым ғасырға созылған діни саясатын алғашқылардан болып анықтаған. Қараханилердің діни саясатын үш негізгі кезеңге бөліп қарастырған, олар: а) Қараханилердің дербес билікке келуі мен Селжұктардың билікке орныққан кезеңдерінің аралығы; ә) Селжұқ басшылары Қарахан басшыларының жүргізген діни саясатына тікелей араласуы; б) Қараханилердің саясаты қарақытайлардың билік кезеңімен жалғасуы.

6- ʻАли ибн Мухаммад Әл-Исбиджаби „Баһа әд-дин„ куниясымен (лақап аты) аталғанын айтқан. Осы мәселеге қатысты Брокельманның шатасуларына арнайы тоқталған.

7- Диссертант ʻАли ибн Мухаммад Әл-Исбиджабидің Қазақстан жерінен шыққан төрт муджтахид ғұламаның бірі екенін атап көрсеткен.

8- Шығарманың сақталған нұсқаларынан шығарманың таралу ауқымдылығын анықтаған.

9- Ғұламаның «Шарх Мухтасар ат-Тахауи» еңбегіне салыстырмалы талдау жасаудың негізінде, ғұлама аталмыш шығармасын жазуда салыстырмалы ислам құқығын (фиқһ әл-муқаран) ды ханафи ғұламаларының ішінде бірінші болып қолданғанын айқындап, дәлелдеген.

10- Қазақстан жерінен шыққан ғалым-ғұламалардан Қазақстандықтардың пайдалануы назарға ұсынылған.

11- Исбиджабтық ғұламалар турасында ғылыми еңбектер жазу болашақ тарихшы не болмаса дінтанушы мамандардың қызметіне айналуы тиі екендігін атап көрсеткен.

Жоғарыда жазылған мәліметтерге негізделе келе, дисертациялық жұмыс қорғауға ұсынылсын.

Шетелдік жетекші: (қолы және мөрі) Махмуд Али Ахмад.

Республика Казахстан, город Алматы
Третье апреля две тысячи семнадцатого года

Перевод документа с арабского языка на казахский язык выполнен переводчиком Маженовым Бакытжаном Турдахыновичем

Маженов Бакытжан Турдахынович

Подпись: ____________

Я, нотариус города Алматы Егемберді Заңғар Төрегелдіұлы, нотариус города Алматы, действующий на основании лицензии №0000703 выданной Комитетом по организации правовой помощи и оказанию юридических услуг населению Министерства Юстиции Республики Казахстан от 26 декабря 2006 года, свидетельствую подлинность подписи переводчика Маженова Бакытжана Турдахыновича. Личность переводчика установлена, дееспособность и полномочия его проверены.

Зарегистрировано в реестре за №: 816

Взыскано: 68 *тенге*

Нотариус: ____________

Бюро переводов «IHSAN»
г.Алматы, ул.Желтоксан 96-98/80 уг.ул.Гоголя, 109 каб.,
тел.: +7(727)273-59-64, сот. +7707-823-78-63, +7701716-21-63,
e-mail: 2668184@mail.ru, сайт: www.audarma.com